

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Шабельник Тетяни Володимирівни**

«Моделі маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством», подану до спеціалізованої вченої ради Д 44.877.02 у ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасний етап розвитку фармацевтичного ринку України характеризується високими темпами зростання, що призводить до підвищення рівня його привабливості як для вітчизняних, так і закордонних підприємств. Домінантна в останні роки тенденція до імпортозаміщення створює передумови для збільшення частки ринку українських компаній, що висуває на перший план питання маркетингово-орієнтованого управління фармацевтичними підприємствами. Застосування останнього дозволяє підвищити обсяг продажів, здійснити оптимізацію загальної величини витрат, покращити фінансовий стан фармацевтичних підприємств та, як наслідок, підтримати інноваційну модель розвитку, розширити спектр фармацевтичних препаратів вітчизняного виробництва, здійснити переорієнтацію українських фармацевтичних підприємств на середньо- та високовартісний сегменти.

Слід зазначити, що не дивлячись на постійне динамічне розширення, розвинену інфраструктуру, на фармацевтичному ринку України спостерігається стійке зростання рівня конкуренції. Діяльність українських фармацевтичних компаній стає все більш і більш складною в умовах зростаючої конкуренції на глобальному рівні. Складне конкурентне

ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ»
27-21/17
16 січня 2017р.
Кількість аркушів
основн. докум. 11 додат. 5

середовище фармацевтичного ринку підвищує необхідність здійснення процесів якісного управління бізнес-процесами на фармацевтичному підприємстві. Ефективність цих процесів багато в чому визначає можливість досягнення та втримання вітчизняними підприємствами високого рівня конкурентоспроможності на протязі тривалого періоду часу.

Сказане вище свідчить про необхідність розробки спеціальних методів та моделей управління продажами фармацевтичного підприємства та динамічними запасами фармацевтичних товарів, що дозволить підтримувати ефективність функціонування вітчизняного фармацевтичного підприємства та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Постійне посилення вимог щодо обробки, збереження та аналізу економічних даних, а також зростання обсягів маркетингової інформації приводить до поглиблення ролі маркетинго-орієнтованих інформаційних систем в інформаційному забезпеченні прийняття обґрунтованих управлінських рішень на фармацевтичному підприємстві.

Тому виконане дослідження, яке містить науково обґрунтовані рекомендації щодо формування теоретичних, методологічних та організаційних засад маркетинго-орієнтованого управління, слід вважати актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження, що проведені у дисертації, є складовою науково-дослідних робіт кафедри економічної кібернетики ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», у яких здобувач брав участь як виконавець, зокрема за темами: «Стратегічні аспекти підвищення ефективності функціонування підприємств регіону» (№ д/р - 0108U001735, 2008–2017 рр.), «Моделі і механізми соціально-економічного розвитку підприємств при стратегічному управлінні» (№ д/р - 0113U002587, 2013–2015 рр.), «Інноваційна модель розвитку підприємств регіону в умовах економічних трансформацій» (№ д/р - 0110U007159, 2011–2020 рр.).

Сукупність теоретико-методологічних положень, моделей та

результатів, поданих у дисертації дозволяє стверджувати, що її виконання є важливою складовою частиною цих науково-дослідницьких робіт.

Мета, завдання і методи дослідження

Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних засад та концептуальних положень моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством та комплексу економіко-математичних методів і моделей, як підґрунття для прийняття виважених управлінських рішень, спрямованих на зростання економічної ефективності фармацевтичного підприємства.

Для досягнення мети дисертаційної роботи автором поставлено та вирішено наукові завдання, перелік яких представлено на стор. 7-8 дисертації. Наведені завдання повністю окреслюють предметну область дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, моделі, результати та висновки, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому дослідженні процесів розвитку фармацевтичного ринку, фармацевтичних підприємств, узагальненні значного обсягу фундаментальних праць у галузях теорії економіко-математичного моделювання та її застосування в маркетинго-орієнтованому управлінні фармацевтичним підприємством, обґрунтовані значною кількістю статистичного матеріалу.

У вирішенні поставлених у дисертації завдань автором використано широке коло як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження. Так, для розробки концепції використано методи системного аналізу, логістики та адаптивного управління (с.122-142). Для аналізу динаміки розвитку фармацевтичного ринку у економічному, інформаційному і управлінському сенсі використано методи маркетингових та статистичних

досліджень (с.18-30). Для розробки комплексу моделей управління роздрібними продажами фармацевтичного підприємства – методи економіко-математичного моделювання (с.145-167). Для розробки моделі управління динамічними запасами фармацевтичних товарів та контролю бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством - методи системної динаміки (с.168-209). Метод функціонального моделювання IDEF0 використано для розробки функціональної моделі бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління (с.213-233), метод ER-діаграм – для розробки інфологічної моделі інформаційної системи підтримки прийняття рішень в маркетинго-орієнтованому управлінні фармацевтичним підприємством (с.255-275). Для розробки методу інформаційної підтримки оцінки економічного ефекту від впровадження концепції моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством в роботі було використано методи теорії прийняття рішень (с.310-326).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, що регламентують фармацевтичну діяльність в Україні, статистичні дані Державної служби статистики України, дані зарубіжних та вітчизняних дослідницьких компаній «IMS Health», Моріон, Світового Економічного Форуму (WEF – World Economic Forum), наукові публікації у професійних журналах «Ремедиум», «Фармацевтический вестник», «Экономический вестник фармации», «Аптека», а також результати проведених автором досліджень світового та вітчизняного фармацевтичного ринку.

Особливої уваги заслуговує запропонована автором концепція моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, яка ґрунтується на методологічних засадах теорії маркетингу, економіко-математичних методах адаптивного та логістичного управління, оптимізаційних методах управління, реалізація якої дозволяє за рахунок безперервного моніторингу та ефективного розвитку бізнес-процесів фармацевтичного підприємства підвищити його

прибутковість у довгостроковій перспективі. Слід зазначити, що подібна концепція запропонована вперше і її використання є важливим внеском в теорію моделювання маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, результатів та висновків, що містяться у дисертації і виносяться на захист. Основні результати дисертаційного дослідження доповідались автором та отримали позитивну оцінку на 16 всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, що свідчить про достатній рівень апробації результатів досліджень.

У дисертаційній роботі проведено комплексний аналіз динаміки ключових показників кон'юнктури сучасного фармацевтичного ринку України, який дає підстави охарактеризувати його як складну, багаторівневу динамічну систему, що має тенденцію до зростання (с. 16-27). Дослідженнями доведено, що сучасний фармацевтичний ринок України має систему взаємопов'язаних та взаємозалежних суб'єктів та об'єктів з виробництва, розподілу, споживання фармацевтичних товарів і надання фармацевтичних послуг. Зроблено уточнення характеристик об'єктів та суб'єктів фармацевтичного ринку згідно з їх класифікаційними групами, що дозволяє розкрити сутність маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством з точки зору концепції системного управління та принципів маркетингу (с. 27-59). Досліджено особливості фармацевтичних товарів (с. 35-37, с. 59-79), що надало авторові змогу виділити такі їх класифікаційні ознаки, як законодавчі, технологічні, соціальні, психологічні, економічні; фактори, що чинять вплив на бізнес-процеси маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством. Означена класифікація використана як підґрунтя для розробки концепції моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством.

У роботі наведено ґрунтовний аналіз моделей та методів маркетинго-

орієнтованого управління на фармацевтичному підприємстві та зроблено їх узагальнення за випадками використання, виділено їх певні особливості та подібні елементи між ними (с. 82-102). Шляхом узгодження теоретичних та практичних аспектів розвитку фармацевтичної галузі та особливостей застосування методів економіко-математичного моделювання сформульовано основні принципи моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством (с. 103-122). Досить переконливо обґрунтовано концепцію моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, яка заснована на методологічних засадах теорії управління та теорії маркетингу, методах адаптивного та логістичного управління, реалізація якої дозволяє підвищити прибутковість фармацевтичного підприємства у довгостроковій перспективі (с. 122-143).

Наукову і практичну цінність мають розроблені та обґрунтовані автором модель класифікації динамічного асортименту фармацевтичних товарів, яку засновано на застосуванні методів кластерного аналізу та принципів організації діяльності роздрібною мережі фармацевтичного підприємства (с. 145-155); комплекс економіко-математичних моделей управління роздрібною мережею фармацевтичного підприємства, в основу якого покладено застосування методів оптимізації з урахуванням співвідношення динаміки попиту на фармацевтичні товари з термінами їх реалізації споживачам для визначення найефективніших маркетингових стратегій та збільшення маржинального доходу фармацевтичного підприємства (с.155-168); системно-динамічна модель управління запасами фармацевтичних товарів, що базується на синтезі економіко-математичних методів аналізу систем управління запасами та методології системної динаміки, за допомогою якої можливо вирішувати актуальні проблеми управління запасами з урахуванням стохастичних процесів, що є притаманними бізнес-процесам функціонування систем управління запасами (с. 168-188); системно-динамічна модель контролю бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, що

засновано на методах системного аналізу й сценарного прогнозування для мінімізації ризиків виникнення збоїв при реалізації фармацевтичних товарів та поповнення запасів фармацевтичних товарів (с.189-209).

У дисертаційній роботі розроблено та обґрунтовано функціональну модель бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, яка є ефективним інструментом перетворення складних алгоритмів обробки великих масивів інформації для формулювання початкових умов й параметрів при побудові структури системи інформаційної підтримки прийняття рішень із вдосконалення операційного та фінансового циклів організації (с. 213-233). Слід зазначити також наукову новизну, що міститься у розробленому автором концептуальному підході до формування інформаційної системи підтримки прийняття рішень в маркетинго-орієнтованому управлінні фармацевтичним підприємством, який базується на розробці та впровадженні системи інтегрованої інформаційної служби, метою якої є синтез інформаційних послуг у відповідь на запит системи управління бізнес-процесами маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством (с.234-254). Позитивною рисою роботи є те, що здобувач здійснює побудову інфологічної моделі інформаційної системи підтримки прийняття рішень в маркетинго-орієнтованому управлінні фармацевтичним підприємством, яка розвиває теорію проектування інформаційних систем і положення теорії прийняття рішень та є універсальною і придатною для використання системою управління будь-яких фармацевтичних та торгівельних підприємств (с. 255-273).

Слід зазначити також наукову новизну, що міститься у розроблених автором методичних положеннях щодо реалізації комплексу моделей маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством (с. 276-294). Здобувачем досліджено особливості впровадження комплексу моделей маркетинго-орієнтованого управління в діяльність фармацевтичного підприємства (с. 294-310), запропоновано метод оцінки економічного ефекту від впровадження, який визначає опис, структуру вхідних та розрахункових

даних і враховує вплив факторів попиту для формування потенційних можливостей підвищення ефективності фармацевтичного підприємства (с. 310-327).

Наукові результати, які здобуто автором, мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується результатами моделювання, достатньою апробацією та впровадженням у діяльність фармацевтичних підприємств.

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Наукова цінність результатів дослідження полягає у подальшому розвитку теоретико-методологічних підходів до моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, формуванні системи математичних методів і моделей, які збагачують економічну науку з питань підвищення ефективності маркетинго-орієнтованого управління діяльністю фармацевтичних підприємств.

Розроблена концепція, методи та моделі маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством є універсальними та придатними для використання системою управління будь-яких фармацевтичних та торговельних підприємств України.

Теоретичні та методологічні положення дисертаційної роботи використано при формуванні системи маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством. Основні результати дослідження впроваджено на ПАТ «Фітофарм» (м.Бахмут), підтверджений актом економічний ефект склав 1708,52 тис.грн.; на ТОВ «Медсервіс» (м.Маріуполь довідка №2514/2 від 25.03.16); на ТОВ «Еліттехмедсервіс» (м.Маріуполь довідка №1281 від 21.04.16); на МПП «Здоров'я» (м.Маріуполь довідка від 12.05.16); на «КП Міська комунальна аптека» (м.Маріуполь довідка №386 від 18.03.16); в Управлінні охорони здоров'я Маріупольської міської ради (м.Маріуполь довідка №02-25/156 від 29.04.16) та використані у навчально-методичній роботі ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» кафедри економічної кібернетики під час розробки навчальних і

робочих програм за курсами «Прикладні задачі моделювання економічних процесів», «Системи підтримки прийняття рішень», «Математичні моделі в менеджменті та маркетингу» (довідка №45-15/49 від 12.05.2016р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами наукового дослідження опубліковано 39 наукових праць загальним обсягом 57 д.а. (особистих – 36,35 д.а.), у яких повністю відображено зміст основних результатів дисертації. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертаційної роботи та її висновки. В авторефераті повною мірою розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Шабельник Т.В. є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, має традиційну структуру: вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладено у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовано та підтверджуються результатами моделювання.

Автореферат дисертації відбиває усі положення, що захищаються. Наукові результати проведених досліджень опубліковані у фахових виданнях.

Дисертація та автореферат відповідають вимогам, що пред'являються до докторських дисертацій за спеціальністю 08.00.11– математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретико-методологічних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим можна зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Шабельник Т.В.:

1. У параграфі 1.2 доцільно було б навести правила за якими виділено основні бізнес-процеси маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством (с. 42). Не зовсім зрозуміло, яким чином виділені бізнес-процеси, які надалі розглядає автор.

2. Більш чіткого визначення вимагає ряд термінів, які використовує автор. Зокрема, таких як концепція, концептуальна схема, методологія економіко-математичного моделювання бізнес-процесів маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством (с. 10, 11, 36 автореферату).

3. В роботі залишилось не визначеним, чи існують особливі технічні вимоги до апаратного забезпечення для підтримки роботи системи інтегрованої інформаційної служби (с. 254).

4. Доцільно було б навести авторську думку про умови застосування запропонованого комплексу моделей фармацевтичними підприємствами. Робота мала б більшу цінність, якщо більш детально розглянути складові витрат на створення та підтримку інформаційного забезпечення, бази даних, розробку математичного, програмного та організаційного забезпечення фармацевтичного підприємства.

5. Організаційну схему моделювання процесів управління роздрібною мережею фармацевтичного підприємства (рис.5.1, стор. 278) доцільно було б доповнити алгоритмом визначення параметрів моделі, що задаються екзогенно.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Шабельник Т.В.

Загальний висновок

На підставі викладеного можна дійти висновку, що дисертація Шабельник Т.В. є завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну науково-практичну проблему розробки теоретико-методологічного підходу до формування комплексу моделей маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством, спрямованого на підвищення ефективності його діяльності та конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Дисертація Шабельник Т.В. «Моделі маркетинго-орієнтованого управління фармацевтичним підприємством» за змістом й якістю теоретико-методологічних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Дисертація за своїм змістом відповідає пп. 9, 10, 12, 14 вимог щодо докторських дисертацій «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року, а її автор – Шабельник Тетяна Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економічної кібернетики

Л.С. Гур'янова

